

॥तैत्तिरीय ब्राह्मणम्॥

॥पष्ठः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयब्राह्मणे द्वितीयाष्टके षष्ठः प्रपाठकः॥

स्वाद्विं त्वा स्वादुना॑। तीव्रां तीव्रेणा॑। अमृतामृतेन। मधुमर्ती॑ मधुमता। सृजामि॑ सः॒
सोमैन। सोमो॑ऽस्यश्चिभ्या॑ पच्यस्व। सरस्वत्यै पच्यस्व। इन्द्राय सुत्राम्णै॑ पच्यस्व। परीतो॑
षिंश्चिता॑ सुतम्। सोमो॑ य उत्तमः॑ हुविः॥१॥

दधुन्वा॑ यो नर्यो॑ अप्स्वन्तरा। सुषाव॑ सोममृद्धिभिः। पुनातु॑ ते परिसुतमः॑। सोमः॑
सूर्यस्य दुहिता। वारेण॑ शश्वता॑ तना॑। वायुः॑ पूतः॑ पुवित्रेण। प्राङ्गस्त्रोमो॑ अतिद्रुतः। इन्द्रस्य॑
युज्युः॑ सखा॑। वायुः॑ पूतः॑ पुवित्रेण। प्रत्यइङ्गस्त्रोमो॑ अतिद्रुतः॥२॥

इन्द्रस्य॑ युज्युः॑ सखा॑। ब्रह्म॑ क्षत्रं पंवते॑ तेज॑ इन्द्रियम्। सुरंया॑ सोमः॑ सुत आसुतो॑
मदाय। शुक्रेण॑ देव देवताः॑ पिपृग्धि। रसेनात्र॑ यजंमानाय धेहि। कुविदङ्ग॑ यवंमन्तो॑
यवंश्चित। यथा॑ दान्यंनुपूर्व॑ वियूयां। इहेहैषां कृणुत भोजनानि। ये बुरुहिषो॑ नमो॑वृक्तिं॑ न
जग्मुः। उपयामगृहीतो॑ऽस्यश्चिभ्या॑ त्वा॑ जुष्ट॑ गृह्णामि॥३॥

सरस्वत्या॑ इन्द्राय सुत्राम्णै॑। एष ते॑ योनिस्तेजंसे॑ त्वा। वीर्याय॑ त्वा॑ बलाय॑ त्वा।
तेजो॑ऽसि॑ तेजो॑ मर्यि॑ धेहि। वीर्यमसि॑ वीर्य॑ मर्यि॑ धेहि। बलमसि॑ बल॑ मर्यि॑ धेहि। नाना॑
हि वाँ॑ देवहितः॑ सदः॑ कृतम्। मा॑ सः॑सृक्षाथां॑ परमे॑ व्योमन्। सुरा॑ त्वमसि॑ शुष्मिणी॑
सोमं॑ एषः। मा॑ मा॑ हि॑सी॑ स्वां॑ योनिमाविशन्॥४॥

उपयामगृहीतो॑ऽस्याश्चिनं॑ तेजः। सारस्वतं॑ वीर्यम्। ऐन्द्रं॑ बलम्। एष ते॑ योनिर्मोदाय॑
त्वा। आनन्दाय॑ त्वा॑ महसे॑ त्वा। ओजो॑ऽस्योजो॑ मर्यि॑ धेहि। मन्युरसि॑ मन्यु॑ मर्यि॑ धेहि।
महो॑ऽसि॑ महो॑ मर्यि॑ धेहि। सहो॑ऽसि॑ सहो॑ मर्यि॑ धेहि। या॑ व्याघ्रं॑ विषूचिका। उभौ॑ वृक्तं॑
च॑ रक्षति। श्येनं॑ पत्त्रिण॑ सि॑हम्। सेमं॑ पात्व॑हसः। सुम्पृच॑ः॑ स्थ॑ सं मा॑ भुद्रेण॑ पूङ्का।॑
विपृच॑ः॑ स्थ॑ वि॑ मा॑ पाप्मनो॑ पूङ्का॥५॥

हुविः॑ प्रत्यइङ्गस्त्रोमो॑ अतिद्रुतो॑ गृह्णाम्याविशन्विषूचिका॑ पञ्चं॑ च॥५॥

[१]

सोमो॑ राजाऽमृतः॑ सुतः। कृजीषेण॑जहान्मृत्युम्। कृतेन॑ सत्यमिन्द्रियम्। विपान॑

शुक्रमन्धसः। इन्द्रस्येन्द्रियम्। इदं पयोऽमृतं मधुं। सोमंमङ्गो व्यपिबत्। छन्दसा हृःसः
शुचिषत्। क्रृतेन सूत्यमिन्द्रियम्। अन्नः क्षीरं व्यपिबत्॥६॥

कुङ्गाङ्गिरसो धिया। क्रृतेन सूत्यमिन्द्रियम्। अन्नात्परिसुतो रसम्। ब्रह्मणा व्यपिबत्
क्षत्रम्। क्रृतेन सूत्यमिन्द्रियम्। रेतो मूत्रं विजहाति। योनि प्रविशदिन्द्रियम्। गर्भे जुरायुणा-
ऽऽवृतः। उल्बं जहाति जन्मना। क्रृतेन सूत्यमिन्द्रियम्॥७॥

वैदेन रूपे व्यक्तरोत्। सतासती प्रजापतिः। क्रृतेन सूत्यमिन्द्रियम्। सोमैन् सोमौ
व्यपिबत्। सुतासुतो प्रजापतिः। क्रृतेन सूत्यमिन्द्रियम्। दृष्ट्वा रूपे व्याकरोत्। सूत्यानृते
प्रजापतिः। अश्रद्धामनुतेऽदधात्। श्रद्धाः सत्ये प्रजापतिः। क्रृतेन सूत्यमिन्द्रियम्। दृष्ट्वा
परिसुतो रसम्। शुक्रेण शुक्रं व्यपिबत्। पयः सोमं प्रजापतिः। क्रृतेन सूत्यमिन्द्रियम्।
विपानः शुक्रमन्धसः। इन्द्रस्येन्द्रियम्। इदं पयोऽमृतं मधुं॥८॥

अन्नः क्षीरं व्यपेवजन्मनुर्तेन सूत्यमिन्द्रियः श्रद्धाः सत्ये प्रजापतिर्थो च॥३॥ [२]

सुरावन्तं बरहिषदः सुवीरम्। यज्ञः हिन्वन्ति महिषा नमोभिः। दधानाः सोमं
दिवि देवतासु। मदेमेन्द्रं यजमानाः स्वर्काः। यस्ते रसः सम्भृतं ओषधीषु। सोमस्य
शुष्मः सुरया सुतस्य। तेन जिन्व यजमानं मदेन। सरस्वतीमृश्विनाविन्द्रमृग्निम्। यमृश्विना-
नमुचेरासुरादधिँ। सरस्वत्यसंनोदिन्द्रियाय॥९॥

इमन्तः शुक्रं मधुमन्तमिन्दुम्। सोमः राजानमिह भक्षयामि। यदत्र रिसः रसिनः
सुतस्य। यदिन्द्रो अपिबुच्छर्चीभिः। अहं तदस्य मनसा शिवेन। सोमः राजानमिह
भक्षयामि। पितृभ्यः स्वधाविभ्यः स्वधा नमः। पितामहेभ्यः स्वधाविभ्यः स्वधा नमः।
प्रपितामहेभ्यः स्वधाविभ्यः स्वधा नमः। अक्षन्तिरः॥१०॥

अर्मीमदन्त पितरः। अर्तीतृपन्त पितरः। अर्मीमृजन्त पितरः। पितरः शुन्धाघम्। पुनन्तु
मा पितरः सोम्यासः। पुनन्तु मा पितामहाः। पुनन्तु प्रपितामहाः। पवित्रेण शतायुषा।
पुनन्तु मा पितामहाः। पुनन्तु प्रपितामहाः॥११॥

पवित्रेण शतायुषा। विश्वमायुर्व्यशजवै। अग्ने आयूर्षि पवसेऽग्ने पवस्व। पवमानः
सुवर्जनः पुनन्तु मा देवजनाः। जातवेदः पवित्रवृद्यते पवित्रमृचिषि। उभाभ्यां देव
सवितर्वैश्वदेवी पुनती। ये समानाः समनसः। पितरौ यमराज्यै। तेषां लोकः स्वधा नमः।
यज्ञो देवेषु कल्पताम्॥१२॥

ये संजाताः समनसः। जीवा जीवेषु मामुकाः। तेषां श्रीर्मयि कल्पताम्। अस्मिंलोके शतं समाः। द्वे सूती अशृणवं पितृणाम्। अहं देवानामुत मर्त्यनाम्। याभ्यामिदं विश्वमेजुञ्चमेति। यदन्तरा पितरं मातरं च। इदं हुविः प्रजननं मे अस्तु। दशवीरं सर्वगणं स्वस्तयै। आत्मसनि प्रजासनि। पशुसन्यभयसनि लोकसनि। अग्निः प्रजां बहुलां मैं करोतु। अत्रं पयो रेतो अस्मासु धत्त। रायस्पोषुमिष्टमूर्जमस्मासु दीधरथ्वाहौ॥१३॥

इतियाय पितरः शतावेषु पुनर्नु मा पितमहः पुनर्नु प्रपेतमहः कल्पताऽस्वस्ये पञ्च च॥५॥ [३]

सीसेन तत्रं मनसा मनीषिणः। ऊर्णासूत्रेण कवयो वयन्ति। अश्विनो यज्ञं सविता सरस्वती। इन्द्रस्य रूपं वरुणो भिषज्यन्। तदस्य रूपमृतं शर्चाभिः। तिसोऽद्युर्देवताः सङ्गराणाः। लोमानि शर्षैर्बहुधा न तोकम्भिः। त्वगस्य माऽसमंभवन्न लुजाः। तदश्विनो भिषजां रुद्रवर्तनी। सरस्वती वयति पेशो अन्तरः॥१४॥

अस्थि मज्जानुं मासैः। कारोतरेण दधतो गवां त्वचि। सरस्वती मनसा पेशलं वसुं। नासंत्याभ्यां वयति दरशतं वपुः। रसं परिस्रुता न रोहितम्। नुग्रहूर्धरस्तसरन्न वेम। पयंसा शुक्रमृतं जनित्रम्। सुरंया मूत्राङ्गनयन्ति रेतः। अपामौति दुर्मौति बाधमानाः। ऊवध्यं वातं सबुवन्तदारात्॥१५॥

इन्द्रः सुत्रामा हृदयेन सत्यम्। पुरोडाशेन सविता जजान। यकृत्कूमान् वरुणो भिषज्यन्। मतंसे वायव्यैर्न मिनाति पित्तम्। आत्राणि स्थाली मधु पिन्वमाना। गुदा पात्राणि सुदुघा न धेनुः। श्येनस्य पत्रं न प्लीहा शर्चाभिः। आसन्दी नाभिरुदरं न माता। कुम्भो वनिष्टुर्जनिता शर्चाभिः। यस्मिन्नग्रे योन्यां गर्भो अन्तः॥१६॥

प्राशीर्वक्तः शतधारं उथसः। दुहे न कुम्भीऽस्वधां पितृभ्यः। मुखऽसदस्य शिर इथसदेन। जिह्वा पवित्रमुश्विना सः सरस्वती। चप्पन्न पायुर्भिषगस्य वालः। वस्तिर्न शेषो हरसा तरस्वी। अशिभ्यां चक्षुरमृतं ग्रहाभ्याम्। छागेन तेजो हुविषां शृतेनां पक्षमाणि गोधूमैः क्लैरुतानि। पेशो न शुक्रमसितं वसाते॥१७॥

अविर्न मेषो नुसि वीर्याय। प्राणस्य पन्था अमृतो ग्रहाभ्याम्। सरस्वत्युपवाकैर्व्यनम्। नस्यानि बरहिर्वदरैर्जजान। इन्द्रस्य रूपमृषभो बलाय। कर्णाभ्यां श्रोत्रममृतं ग्रहाभ्याम्। यवा न बरहिर्वृष्टि केसराणि। कर्कन्दु जज्ञे मधुं सारधं मुखांत्। आत्मनुपस्थि न वृक्षस्य

लोमं मुखे श्मश्रूणि न व्याग्रलोमम्॥१८॥

केशा न शीरुषन् यशसे श्रिये शिखां। सिंहस्य लोम त्विपिरिन्द्रियाणि।
अङ्गान्यात्मन्मिषजा तदश्चिनां। आत्मानुमङ्गः समधाथ्सरस्वती। इन्द्रस्य रूपं
शतमानमायुः। चन्द्रेण ज्योतिरमृतं दधाना। सरस्वती योन्यां गर्भमन्तः। अश्विभ्यां
पक्षी सुकृतं बिर्भर्ति। अपां रसेन वरुणो न साम्रां। इन्द्रं श्रिये जनयन्त्रपसु राजा।
तेजः पशुनां हविरिन्द्रियावत्। पुरिस्तु पर्यसा सारधं मधुं। अश्विभ्यां दुग्धं भिषजा
सरस्वत्या सुतासुताभ्याम्। अमृतः सोम इन्दुः॥१९॥

अन्तरं आरादन्तर्वसाते व्याग्रलोमं राजा चत्वारिं च॥६॥ [४]

मित्रोऽसि वरुणोऽसि। समहं विश्वैर्देवैः। क्षत्रस्य नाभिरसि। क्षत्रस्य योनिरसि।
स्योनामा सौदा। सुषदामा सौदा। मा त्वा हिंसीत्। मा मा हिंसीत्। निषसाद धृतव्रतो
वरुणः। पस्त्यास्वा॥२०॥

साम्राज्याय सुकृतुः। देवस्य त्वा सवितुः प्रसुवे। अश्विनोर्बहुभ्याम्। पृष्ठो
हस्ताभ्याम्। अश्विनोर्भैषज्येन। तेजसे ब्रह्मवर्चसायाभिषिञ्चामि। देवस्य त्वा सवितुः
प्रसुवे। अश्विनोर्बहुभ्याम्। पृष्ठो हस्ताभ्याम्। सरस्वत्यै भैषज्येन॥२१॥

वीर्यायान्नादायाभिषिञ्चामि। देवस्य त्वा सवितुः प्रसुवे। अश्विनोर्बहुभ्याम्। पृष्ठो
हस्ताभ्याम्। इन्द्रस्येन्द्रियेण। श्रिये यशसे बलायाभिषिञ्चामि। कौऽसि कतमोऽसि। कस्मै
त्वा कायं त्वा। सुक्षेकाँ(४) सुमङ्गलाँ(४) सत्यराजा(३)न। शिरो मे श्रीः॥२२॥

यशो मुखम्। त्विषि: केशश्च श्मश्रूणि। राजा मे प्राणोऽमृतम्। सुप्राद्वक्षुः। विराङ्गोत्रम्।
जिहा मे भुद्रम्। वाङ्महः। मनो मन्युः। स्वराङ्गामः। मोदः। प्रमोदा अङ्गुलीरङ्गानि॥२३॥

चित्तं मे सहः। बाहू मे बलमिन्द्रियम्। हस्तौ मे कर्म वीर्यम्। आत्मा क्षत्रमुरो मम।
पृष्ठीर्मे राष्ट्रमुदरमःसौः। ग्रीवाश्च श्रोण्यौ। ऊरु अरुकी जानुनी। विशो मेऽङ्गानि सर्वतः।
नाभिर्मे चित्तं विज्ञानम्। पायुरुमऽपचितिर्भसत्॥२४॥

आनन्दनन्दावाण्डौ मैः। भगः सौभाग्यं पसः। जङ्घाभ्यां पद्मां धर्मोऽस्मि। विशि
राजा प्रतीष्ठितः। प्रति क्षत्रे प्रति तिष्ठामि राष्ट्रे। प्रत्यश्वेषु प्रति तिष्ठामि गोषु। प्रत्यङ्गेषु
प्रति तिष्ठाम्यात्मन्। प्रति प्राणेषु प्रति तिष्ठामि पुष्टे। प्रति द्यावापृथिव्योः। प्रति तिष्ठामि

यज्ञे॥२५॥

त्रया देवा एकादशा। त्रयीस्त्रिंशाः सुराधसः। बृहस्पतिपुरोहिताः। देवस्य सवितुः सुवे। देवा देवैरवन्तु मा। प्रथमा द्वितीयैः। द्वितीया स्तृतीयैः। तृतीयाः सुत्येन। सुत्यं यज्ञेन। यज्ञो यज्ञिः॥२६॥

यज्ञ॑शि साम॑भिः। सामा॒न्यृग्भिः। ऋचो॑ यज्ञाभिः। याज्या॑ वषद्वारैः। वषद्वारा॑ आहु॑तिभिः। आहु॑तयो मे॑ कामा॒न्थसमर्घयन्तु। भूः॑ स्वाहा॑। लोमानि॑ प्रयतिर्ममा॑। त्वद्वा॑ आनंत्रिरागतिः। मा॒ः सं॑ म॑ उपनतिः। वस्वस्थि॑। मुज्जा॑ म॑ आनंतिः॥२७॥

पुस्त्यांस्वा॑ सरंस्वत्यै॑ भैषंज्येन॑ श्रीरङ्गानि॑ भुम्यद्युमे॑ यज्ञिर्मुपनतिर्द्वचा॑॥

[५]

यद्वैवा देवेहेडनम्। देवोसश्चकृमा॑ वृयम्। अग्निर्मा॑ तस्मादेनसः। विश्वा॑न्मुश्चत्व॑हसः। यदि॑ दिवा॑ यदि॑ नक्तम्। एनाऽसि॑ चकृमा॑ वृयम्। वृयुर्मा॑ तस्मादेनसः। विश्वा॑न्मुश्चत्व॑हसः। यदि॑ जाग्रद्यदि॑ स्वप्नैः। एनाऽसि॑ चकृमा॑ वृयम्॥२८॥

सूर्यो॑ मा॑ तस्मादेनसः। विश्वा॑न्मुश्चत्व॑हसः। यद्वामे॑ यदरण्ये। यथस्माभायां॑ यदिन्द्रिये। यच्छूदे॑ यदर्यो॑ एनश्चकृमा॑ वृयम्। यदेकस्याधि॑ धर्मणि॑। तस्यां॑ वृयजंनमसि॑। यदापो॑ अग्निया॑ वरुणेति॑ शपामहे। ततो॑ वरुण नो॑ मुश्च॥२९॥

अवंभूथ निचकुण निचेरुरसि॑ निचकुण। अवं॑ देवैर्देवकृतमेनोऽयाट। अवं॑ मर्त्येर्मर्त्यकृतम्। उरोरा नो॑ देव रिषप्सांहि॑। सुमित्रा नु॑ आपु॑ ओषधयः॑ सन्तु। दुर्मित्रास्तस्मै॑ भूयासु। योऽस्मान्द्वेष्टि॑। यं च वृयं द्विष्मः। द्रुपदादिवेन्मुमुचानः। स्विन्नः॑ स्नात्वी॑ मलादिव॥३०॥

पूतं॑ पवित्रेणैवाऽऽज्यम्। आपः॑ शुन्धन्तु॑ मैनसः। उद्वयं॑ तमस्स्परि॑। पश्यन्तो॑ ज्योतिरुत्तरम्। देवं॑ दैवत्रा॑ सूर्यम्। अग्नम्॑ ज्योतिरुत्तमम्। प्रतियुतो॑ वरुणस्य॑ पाशः। प्रत्यस्तो॑ वरुणस्य॑ पाशः। एथोऽस्येधिष्ठामहि॑। सुमिदसि॑॥३१॥

तेजोऽसि॑ तेजो॑ मयि॑ धेहि॑। अपो॑ अन्वचारिषम्। रसेन॑ समसृक्ष्महि॑। पयस्वा॑ अग्न॑ आगंमम्। तं॑ मा॑ सः॒सृज् वर्चसा। प्रजयो॑ च॑ धनेन च। सुमावर्वर्ति॑ पृथिवी। समुषाः। समु॑ सूर्यः। समु॑ विश्वमिदं॑ जगत्। वैश्वानरज्योतिर्भूयासम्। विभुं॑ कामं॑ व्यंजवै॑। भूः॑ स्वाहा॑॥३२॥

स्वप्न॑ एनाऽसि॑ चकृमा॑ वृयं॑ मुश्च॑ मलादिव॑ सुमिदसि॑ जगत्रीणि॑ च॥५॥

[६]

होता॑ यक्षस्मिधेन्द्रमिडस्पदे। नाभा॑ पृथिव्या अधि॑। दिवो वर्षमन्थस्मिध्यते।
ओजिष्ठश्चरणी॑ सहान्। वेत्वाऽऽज्यस्यु॑ होतुर्यजं। होता॑ यक्षुत्तनूनपांतम्। ऊतिभिर्जेतार्-
मपराजितम्। इन्द्र॑ देव॒ सुवर्विदम्। पृथिभिर्मधुमत्तमैः। नराश॒ सेन॑ तेजसा॥३३॥

वेत्वाऽऽज्यस्यु॑ होतुर्यजं। होता॑ यक्षुदिर्भिरिन्द्रभीडितम्। आजुहानुममर्त्यम्। देवो
देवैः सर्वीर्यः। वज्रहस्तः पुरन्दरः। वेत्वाऽऽज्यस्यु॑ होतुर्यजं। होता॑यक्षद्वूरुहिषीन्द्रनिषद्वूरम्।
वृषभं नर्यापसम्। वसुभीरुद्वैरादित्यैः। सुयुग्मिर्बुरुहिरासंदत्॥३४॥

वेत्वाऽऽज्यस्यु॑ होतुर्यजं। होता॑ यक्षुदोजो न वीर्यम्। सहो द्वारु॑ इन्द्रमवर्धयन्।
सुप्रायुणा॑ विश्रयन्तामृतावधं। द्वारु॑ इन्द्राय मीदुषै॑। वियन्त्वाज्यस्यु॑ होतुर्यजं। होता॑ यक्षदुषे॑
इन्द्रस्य धेनू। सुदुषे॑ मातरौ॑ मुही। सवातरौ॑ न तेजसी। वृथस्मिन्द्रमवर्धताम्॥३५॥

वीतामाज्यस्यु॑ होतुर्यजं। होता॑ यक्षद्वैव्या॑ होतारा। भिषजा॑ सखाया। हुविषेन्द्र॑
भिषज्यतः। कवी॑ देवौ प्रचेतसौ। इन्द्राय धत्त इन्द्रियम्। वीतामाज्यस्यु॑ होतुर्यजं। होता॑
यक्षत्तिस्त्रो॑ देवीः। त्रयस्त्रिधातवोपसः। इडा॑ सरस्वती॑ भारती॥३६॥

महीन्द्रपतीरु॑विष्मितीः। वियन्त्वाज्यस्यु॑ होतुर्यजं। होता॑ यक्षुत्त्वष्टारु॑मिन्द्र॑ देवम्।
भिषज॑ सुयजं॑ घृतश्रियम्। पुरुरूप॑ सुरेतंसं॑ मधोनिम्। इन्द्राय॑ त्वष्टा॑ दर्धंदिन्द्रियाणि॑।
वेत्वाऽऽज्यस्यु॑ होतुर्यजं। होता॑ यक्षुद्वनु॑स्पतिम्। शुमितार॑ शुतक्रतुम्। धियो॑
जोष्टारु॑मिन्द्रियम्॥३७॥

मध्वा॑ समञ्ज्ञाधिभिः॑ सुगेभिः। स्वदाति॑ हुव्यं॑ मधुना॑ घृतेन। वेत्वाऽऽज्यस्यु॑
होतुर्यजं। होता॑ यक्षुदिन्द्रुङु॑ स्वाहाऽऽज्यस्या। स्वाहा॑ मेदंसः। स्वाहा॑॑ स्तोकानाम्।
स्वाहा॑॑ स्वाहाकृतीनाम्। स्वाहा॑॑ हुव्यसूक्तीनाम्। स्वाहा॑॑ देवा॒ आ॑ज्युपान्। स्वाहेन्द्र॑॑
होत्राङ्गुष्णाणाः। इन्द्र॑ आज्यस्य वियन्तु। होतुर्यजं॥३८॥

तेजसाऽसदवर्धतु॑ भारतीत्रिये॑ जंपणा॑ द्वे च॑ (सुमिधेन्द्रननूपांतमिडाभिर्बुहिष्योजं॑ उषे॑ देव्यां॑ तिस्त्रस्त्वष्टारु॑ वनस्पतिमिन्द्रम्॑। सुमिधेन्द्र॑
चुतुर्वत्वेको॑ वियन्तु॑ द्विवेत्वेको॑ वियन्तु॑ होतुर्यजं॥)॥६॥ [७]

समिद्ध॑ इन्द्र॑ उषसामनीके। पुरोरुचा॑ पूर्वकृद्वावृधानः। त्रिभिर्देवैस्त्रिंशता॑ वज्रबाहुः।
जघान॑ वृत्रं॑ वि दुरो॑ ववार। नराश॒ सु॑ प्रतिशूरो॑ मिमांसः। तनूनपात्रति॑ यज्ञस्यु॑ धाम।
गोभिर्वपावान्मधुना॑ समञ्जन्। हिरण्यैश्वन्द्री॑ यंजति॑ प्रचेताः। ईडितो॑ देवैरहरिवा॒ अभिष्ठिः।
आजुहानो॑ हुविषा॑ शर्धमानः॥३९॥

पुरुन्दरो मधवान् वत्रबाहुः। आयांतु यज्ञमुपनो जुषाणः। जुषाणो बुग्हिरहरिवान्न
इन्द्रः। प्राचीनं सीदल्प्रदिशां पृथिव्याः। उरुव्यचाः प्रथमानङ्गं स्योनम्। अदित्यैरक्तं
वसुभिः सजोषाः। इन्द्रं दुरः कवच्यो धावमानाः। वृषाणं यन्तु जनन्यः सुपर्लीः। द्वारो
देवीरभितो विश्रयन्ताम्। सुवीरां वीरं प्रथमान् महोभिः॥४०॥

उपासानक्ता वृहती बृहन्तम्। पयस्वती सुदुधे शूरमिन्द्रम्। पेशस्वती तन्तुना
संव्ययन्ती। देवानां देवं यजतः सुरुक्षे। दैव्या मिमांना मनसा पुरुत्रा। होताराविन्द्रं
प्रथमा सुवाचां। मूर्धन् यज्ञस्य मधुना दधाना। प्राचीनं ज्योतिर्हविषां वृधातः। तिसो
देवीरहविषा वर्धमानाः। इन्द्रं जुषाणा वृषणं न पर्लीः॥४१॥

अच्छिन्नं तन्तुं पयसा सरस्वती। इडा देवी भारती विश्वतूर्तिः। त्वष्टा दधिदिन्द्राय
शुष्मम्। अपाकोचिष्ठर्युशसे पुरुणि। वृषा यजन्वृषणं भूरिरेताः। मूर्धन् यज्ञस्य समनकु
देवान्। वनस्पतिरवसृष्टे न पाशैः। तम्यां समञ्जञ्जमिता न देवः। इन्द्रस्य हृव्यज्जर्तरं
पृणानाः। स्वदांति हृव्यं मधुना घृतेन। स्तोकानामिन्दुं प्रति शूर इन्द्रः। वृषायमाणो
वृषभस्तुरापाद। घृतप्रुषा मधुना हृव्यमुन्दन्। मूर्धन् यज्ञस्य जुषताङ्गु स्वाहा॥४२॥

शर्मानो महोभिः पक्षीर्घृतेन चत्वारिं च॥।

[८]

आचरणिप्रा विवेष यन्मा। तत् सुनीरीः। सत्यमितत्र त्वावाऽ अन्यो अस्ति।
इन्द्रं देवो न मत्येऽ ज्यायान्। अहुन्नहि परिशयानमर्णः। अवासृजोऽपो अच्छां समुद्रम्।
प्रसंसाहिषे पुरुहूतं शत्रून्। ज्येष्ठस्ते शुष्मं इह रातिरस्तु। इन्द्रा भरं दक्षिणेनां वसूनि।
पतिः सिन्धूनामसि रेवतीनाम्। स शेषवृथमधिः धाद्युम्रमस्मे। महिं क्षत्रं जनाषाडिन्द्रं तव्यम्।
रक्षां च नो मधोनः पाहि सूरीन्। राये च नः स्वपुत्या इषे धाः॥४३॥

रेवतीनां चत्वारिं च॥।

[९]

देवं बुग्हिरिन्द्रं सुदेवं देवैः। वीरवस्तीर्णं वेद्यामवर्धयत्। वस्तोर्वृतं प्राक्तोर्भृतम्।
राया बुग्हिष्टोऽत्यंगात्। वसुवनै वसुधेयस्य वेतु यजां। देवीद्वार इन्द्रं सज्जातो।
विझीर्यामन्नवर्धयन्। आ वथ्सेन तरुणेन कुमारेण चर्मीविता अपार्वाणम्। रेणुकंकाटं
नुदन्ताम्। वसुवनै वसुधेयस्य वियन्तु यजां॥४४॥

देवी उपासानक्ता। इन्द्रं यज्ञे प्रयत्यहेताम्। देवीर्विशः प्रायासिष्टाम्। सुप्रीते सुधिते
अभूताम्। वसुवनै वसुधेयस्य वीतां यजां। देवी जोष्टी वसुधिती। देवमिन्द्रमवर्धताम्।

अयांव्यन्याधा द्वेषाऽसि। आन्यावाँक्षीद्वसु वार्याणि। यजमानाय शिक्षिते॥४५॥

वसुवने वसुधेयस्य वीतां यजं। देवी ऊर्जाहृती दुर्घे सुदुर्घे। पयुसेन्द्रमवर्धताम्।
इष्मूर्जमन्याऽवाँक्षीत्। सग्धिः सपैतिमन्या। नवेन पूर्व दयमाने। पुराणेन नवम्।
अधांतामूर्जमूर्जाहृती वसु वार्याणि। यजमानाय शिक्षिते। वसुवने वसुधेयस्य वीतां
यजं॥४६॥

देवा दैव्या होतांगा। देवमिन्द्रमवर्धताम्। हृताधंशः सावाभार्षी वसुवार्याणि। यजमानाय
शिक्षितौ। वसुवने वसुधेयस्य वीतां यजं। देवीस्तिस्तिस्तो देवीः। पतिमिन्द्रमवर्धयन्।
अस्पृक्षद्वारंती दिवम्। लुद्रैर्यजः सरस्वती। इडा वसुमती गृहान्॥४७॥

वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यजं। देव इन्द्रो नराशःसः। त्रिवरुथल्लिवन्धुरः।
देवमिन्द्रमवर्धयत्। शतेन शितिपृष्ठानामाहितः। सहस्रेण प्रवर्तते। मित्रावरुणेदस्य
होत्रमरहतः। बृहस्पतिः स्तोत्रम्। अश्विनाऽध्वर्यवम्। वसुवने वसुधेयस्य वेतु यजं॥४८॥

देव इन्द्रो वनस्पतिः। हिरण्यपर्णो मधुशाखः सुपिप्लः। देवमिन्द्रमवर्धयत्।
दिवमग्रेणाप्रात्। आऽन्तरिक्षं पृथिवीमहःहीत्। वसुवने वसुधेयस्य वेतु यजं। देवं
बुरुहिर्वारितीनाम्। देवमिन्द्रमवर्धयत्। स्वासुस्थमिन्द्रेणासत्रम्। अन्या बुरहीः प्यभ्यमूर्ता।
वसुवने वसुधेयस्य वेतु यजं। देवो अग्निः स्विष्टकृत। देवमिन्द्रमवर्धयत्। स्विष्ट
कुर्वन्स्थिष्टकृत। स्विष्टमद्य करोतु नः। वसुवने वसुधेयस्य वेतु यजं॥४९॥

वियन्तु यजं शिक्षिते शिक्षिते वसुवने वसुधेयस्य वीतां यजं गृहान वेतु यजमध्यद् (देवं बुरुहिर्वारिं देवी उपासनां देवी जोर्णी देवी
ऊर्जाहृती देवा दैव्या होतांगा शिक्षिते देविस्तिस्तिस्तो देवीर्वेद इन्द्रो नराशःसो देव इन्द्रो वनस्पतिदेवं बुरुहिर्वारितीनादेवा अग्निः स्विष्टकृतेमा
वेतु वियन्तु चतुर्वैत्वधयद्यवर्धयत्रिरवर्तेमैकोऽवर्धय इष्टुतुर्गर्येत्। वस्तोगा वर्थसेन देवीरयावीषःहृताऽस्पृक्षच्छेतन् दिवः
स्वासुस्थः स्विष्ट शिक्षिते शिक्षिते शिक्षिते॥)॥६॥ [१०]

होता॑ यक्षसुमिधाऽग्निमिडस्पदे। अश्विनेन्द्रः सरस्वतीम्। अजो धूमो न गोधूमैः
क्लैर्भेषजम्। मधु॑ शष्पैर्न तेजं इन्द्रियम्। पयः सोमः परिस्तुता॑ घृतं मधु॑। वियन्वाज्यस्य
होतर्यजं। होता॑ यक्षुत्तनूनपाऽसरस्वती। अविर्मेषो न भैषजम्। पथा॑ मधुमताभरन्।
अश्विनेन्द्राय वीर्यम्॥५०॥

बदरैरुपवाकाभिर्भेषजं तोकम्भिः। पयः सोमः परिस्तुता॑ घृतं मधु॑। वियन्वाज्यस्य
होतर्यजं। होता॑ यक्षं नराशःसुं न नग्रहम्। पतिः सुरायै भेषजम्। मेषः सरस्वती
भिषक्। रथो न चन्द्रश्विनैर्वपा इन्द्रस्य वीर्यम्। बदरैरुपवाकाभिर्भेषजं तोकम्भिः। पयः

सोमः परिसुता॑ घृतं मधु॑। वियन्त्वाज्यस्य होतुर्यजं॥५१॥

होता॑ यक्षदिडेडित आजुहौनः सरस्वतीम्। इन्द्रं बलेन वर्धयन्। ऋषभेण गवैन्द्रियम्। अश्विनेन्द्राय वीर्यम्। यवैः कर्कन्युभिः। मधु॑ लाजैर्न मासरम्। पयः सोमः परिसुता॑ घृतं मधु॑। वियन्त्वाज्यस्य होतुर्यजं। होता॑ यक्षद्वृहि॒ सुष्टूरी॒ मोर्णम्रदा॑। भिषङ्गासत्या॥५२॥

भिषजाऽश्विनाऽश्वा॑ शिशुमती। भिषग्धेनु॑ सरस्वती। भिषग्दुह॑ इन्द्राय भेषुजम्। पयः सोमः परिसुता॑ घृतं मधु॑। वियन्त्वाज्यस्य होतुर्यजं। होता॑ यक्षद्वृहो॒ दिशः। कवच्यो॑ न व्यचस्वतीः। अश्विभ्यां॑ न दुरो॒ दिशः। इन्द्रो॑ न रोदसी॑ दुर्यो॑ दुहे॒ कामान्त्सरस्वती॥५३॥

अश्विनेन्द्राय भेषुजम्। शुक्रं न ज्योतिरिन्द्रियम्। पयः सोमः परिसुता॑ घृतं मधु॑। वियन्त्वाज्यस्य होतुर्यजं। होता॑ यक्षथसुपेशसोषे॑ नक्तं॒ दिवा॑। अश्विना॑ सञ्चानाने॑। सम्जाते॑ सरस्वत्या। त्विषिमिन्द्रे॑ न भैषुजम्। श्येनो॑ न रजसा॑ हृदा। पयः सोमः परिसुता॑ घृतं मधु॑॥५४॥

वियन्त्वाज्यस्य होतुर्यजं। होता॑ यक्षद्वैव्या॑ होतारा॑ भिषजाऽश्विना॑। इन्द्रं न जागृवी॑ दिवा॑ नक्तं॒ न भैषुजैः। शूषु॑ सरस्वती भिषक्। सीसेन दुह॑ इन्द्रियम्। पयः सोमः परिसुता॑ घृतं मधु॑। वियन्त्वाज्यस्य होतुर्यजं। होता॑ यक्षत्तिस्त्रो॑ देवीर्न भैषुजम्। त्रयोन्दिधातवो॑ उपसः। रूपमिन्द्रे॑ हिरण्ययम्॥५५॥

अश्विनेडा॑ न भारती। वाचा॑ सरस्वती। मह॑ इन्द्राय दधुरिन्द्रियम्। पयः सोमः परिसुता॑ घृतं मधु॑। वियन्त्वाज्यस्य होतुर्यजं। होता॑ यक्षत्त्वष्टारु॑ मिन्द्रमश्विना॑। भिषजं॑ न सरस्वतीम्। ओजो॑ न जूतिरिन्द्रियम्। वृको॑ न रभुसो॑ भिषक्। यशः॑ सुर्या॑ भेषुजम्॥५६॥

श्रिया॑ न मासरम्। पयः सोमः परिसुता॑ घृतं मधु॑। वियन्त्वाज्यस्य होतुर्यजं। होता॑ यक्षद्वन्स्पतिम्। शमितारः॑ शतक्रतुम्। भीमं॑ न मन्यु॑ राजानं॑ व्याग्रं॑ नमसाऽश्विना॑ भामम्। सरस्वती॑ भिषक्। इन्द्राय दुह॑ इन्द्रियम्। पयः सोमः परिसुता॑ घृतं मधु॑। वियन्त्वाज्यस्य होतुर्यजं॥५७॥

होता॑ यक्षदग्निः॑ स्वाहा॑ ज्यस्य स्तोकानाम्। स्वाहा॑ मेदसां॑ पृथक्। स्वाहा॑ छांगमश्विभ्यां॑। स्वाहां॑ मेष॑ सरस्वत्यै। स्वाहरूपभिन्द्राय॑ सिंहाय॑ सहसेन्द्रियम्। स्वाहाऽग्निः॑ न भैषुजम्। स्वाहा॑ सोममिन्द्रियम्। स्वाहेन्द्रः॑ सुत्रामोर्ण॑ सवितारं॑ वरुणं॑ भिषजां॑ पतिम्। स्वाहा॑ वनस्पतिं॑ प्रियं॑ पाथो॑ न भैषुजम्। स्वाहा॑ देवाः॑ औज्युपान्॥५८॥

स्वाहाऽग्निं होत्राञ्जुषाणो अग्निर्भेषजम्। पयः सोमः परिस्तुता घृतं मधुं। वियन्त्वाज्यस्य होतर्यजं। होता यक्षदश्विना सरस्वतीमिन्द्रं सुत्रामाणम्। इमे सोमाः सुरामाणः। छागैर्न मैषैरकृष्टपैः सुताः। शप्तैर्न तोकर्भिः। लाजैर्महस्वन्तः। मदा मासरेण परिष्कृताः। शुक्राः पयस्वन्तोऽमृताः। प्रस्थिता वो मधुश्वतः। तानुश्विना सरस्वतीन्द्रः सुत्रामा वृत्रहा। जुषन्ताऽ सौम्यं मधुं। पिबन्तु मदन्तु वियन्तु सोमम्। होतर्यजं॥५९॥

वीर्यं वियन्त्वाज्यस्य होतर्यजं नासन्त्वा सरस्वती मधुं हिण्यर्यं भेषजं वियन्त्वाज्यस्य होतर्यजाञ्यपानमृताः पञ्च च (सुमिधाऽग्निं पदा तनूनपूर्णश्च) नगशः सूमृषिः। इडौडितो यवैरुद्यो बुरुहुः सुमा दुर्गाश्विना नवा सुपेशुसर्विः। दैव्या होतारा सोमेन रक्तः। तिप्रस्तवद्विष्टामृद्यावदो। वनस्पतिशृणिः। अग्निर्ब्रयोदशा। अश्विना द्वादश त्रयोदशा। सुमिधाऽग्निं वरैर्बदैर्यवैरश्विना त्विषिमृश्विना न भेषजः रूपमृश्विनो भीमा भासम्॥॥६०॥

[११]

समिंद्रो अग्निरश्विना। तुसो घर्मो विराटथ्सुतः। दुहे धेनुः सरस्वती। सोमः शुक्रमिहेन्द्रियम्। तनूपा भिषजां सुतो। अश्विनोभा सरस्वती। मध्वा रजाऽसीन्द्रियम्। इन्द्राय पृथिविर्वहान्। इन्द्रायेन्दुः सरस्वती। नराशः सेन नग्रहः॥६०॥

अधांतामश्विना मधुं। भेषजं भिषजां सुतो। आजुहाना सरस्वती। इन्द्रायेन्द्रियाणि वीर्यम्। इडाभिरश्विनाविषम्। समूर्जः सः रुयिं दंधुः। अश्विना नमुचेः सुतम्। सोमः शुक्रं परिस्तुतां। सरस्वती तमाभरत्। बुरुहिषेन्द्राय पातवे॥६१॥

कुवष्यो न व्यचस्वतीः। अश्विभ्यां न दुरो दिशः। इन्द्रो न रोदसी दुर्घैः। दुहे कामान्धसरस्वती। उषासा नक्तमश्विना। दिवेन्द्रं सायमिन्द्रियैः। सञ्जानाने सुपेशसा। समं जाते सरस्वत्या। पातं नौ अश्विना दिवां। पाहि नक्तं सरस्वति॥६२॥

दैव्यां होतारा भिषजा। पातमिन्द्रः सचां सुतो। तिस्रम्भेधा सरस्वती। अश्विना भारतीडौ। तीव्रं परिस्तुता सोमम्। इन्द्राय सुषवुर्मदम्। अश्विना भेषजं मधुं। भेषजं नः सरस्वती। इन्द्रे त्वष्टा यशः श्रियम्। रूपः रूपमधुः सुतो। ऋतुथेन्द्रो वनस्पतिः। शशमानः परिस्तुतां। कीलालमश्विभ्यां मधुं। दुहे धेनुः सरस्वती। गोभिर्न सोममश्विना। मासरेण परिष्कृतां। समधाताऽ सरस्वत्या। स्वाहेन्द्रे सुतं मधुं॥६३॥

नग्रहः पातवे सरस्वत्यधुः सूर्तेऽष्टौ च॥

[१२]

अश्विना हुविरिन्द्रियम्। नमुचेर्धिया सरस्वती। आ शुक्रमासुराद्वसु। मुघमिन्द्राय जप्त्रिरो। यमश्विना सरस्वती। हुविषेन्द्रमवर्धयन्। स बिभेद वलं मुघम्। नमुचावासुरे सचां। तमिन्द्रं पृशवः सचां। अश्विनोभा सरस्वती॥६४॥

दधाना अभ्यनूषता हृविषां यज्ञमिन्द्रियम्। य इन्द्रं इन्द्रियं दधुः। सविता वरुणो भगः। स सुत्रामा हृविष्टीतिः। यजमानाय सश्चता सविता वरुणोऽदधत्। यजमानाय दाशुषे। आदत् नमुचर्वसु। सुत्रामा बलमिन्द्रियम्॥६५॥

वरुणः क्षत्रियमिन्द्रियम्। भगेन सविता श्रियम्। सुत्रामा यशसा बलम्। दधाना यज्ञमाशता। अश्विना गोभिरिन्द्रियम्। अश्वेभिर्वीर्यं बलम्। हृविषेन्द्रः सरस्वती। यजमानमवर्धयन्। ता नासत्या सुपेशसा। हिरण्यवर्तनी नरा। सरस्वती हृविष्टीती। इन्द्रं कर्मसु नोऽवत। ता भिषजां सुकर्मणा। सा सुदुघा सरस्वती। स वृत्रहा शतक्रतुः। इन्द्राय दधुरिन्द्रियम्॥६६॥

उमा सरस्वती बलमिन्द्रियत्रग् पद्म॥३॥ [१३]

देवं बृहिः सरस्वती। सुदेवमिन्द्रे अश्विना। तेजो न चक्षुरक्ष्योः। बृहिषां दधुरिन्द्रियम्। वसुवनै वसुधेयस्य वियन्तु यजं। देवीद्वारां अश्विना। भिषजेन्द्रे सरस्वती। प्राणं न वीर्यन्त्रसि। द्वारां दधुरिन्द्रियम्। वसुवनै वसुधेयस्य वियन्तु यजं॥६७॥

देवी उषासांवश्विना। भिषजेन्द्रे सरस्वती। बलं न वाचमास्यै। उषाभ्यां दधुरिन्द्रियम्। वसुवनै वसुधेयस्य वियन्तु यजं। देवी जोष्टीं अश्विना। सुत्रामेन्द्रे सरस्वती। श्रोत्रं न कर्णयोर्यशः। जोष्टीभ्यां दधुरिन्द्रियम्। वसुवनै वसुधेयस्य वियन्तु यजं॥६८॥

देवी ऊर्जाहुती दुधे सुदुधै। पयुसेन्द्रः सरस्वत्यश्विना भिषजाऽवत। शुक्रं न ज्योतिः स्तनयोराहुती धत्त इन्द्रियम्। वसुवनै वसुधेयस्य वियन्तु यजं। देवा देवानां भिषजा। होताराविन्द्रमुश्विना। वषद्वारैः सरस्वती। त्विषि न हृदये मुतिम्। होतृभ्यां दधुरिन्द्रियम्। वसुवनै वसुधेयस्य वियन्तु यजं॥६९॥

देवीस्तिस्तिस्तो देवीः। सरस्वत्यश्विना भारतीडा। शूषन्न मध्ये नाभ्याम्। इन्द्राय दधुरिन्द्रियम्। वसुवनै वसुधेयस्य वियन्तु यजं। देव इन्द्रो नराशः सः। त्रिवरुथः सरस्वत्याऽश्विभ्यांमीयते रथः। रेतो न रूपमृतं जनित्रम्। इन्द्राय त्वष्टा दर्घदिन्द्रियाणि। वसुवनै वसुधेयस्य वियन्तु यजं॥७०॥

देव इन्द्रो वनस्पतिः। हिरण्यपर्णो अश्विभ्याम्। सरस्वत्याः सुपिप्लः। इन्द्राय पच्यते मधुं। ओजो न जूतिमृषभो न भामम्। वनस्पतिर्नो दर्घदिन्द्रियाणि। वसुवनै वसुधेयस्य

वियन्तु यजं। देवं बृहिर्वारितीनाम्। अध्वरे स्तीर्णमृश्चिभ्यांम्। ऊर्णम्रदाः सरस्वत्याः॥७१॥

स्योनमिन्द्र ते सदः। ईशायै मन्युः राजानं बृहिषां दधुरिन्द्रियम्। वसुवने वसुधेयस्य
वियन्तु यजं। देवो अग्निः स्विष्टकृत्। देवान् यक्षद्यथायथम्। होताराविन्द्रमृश्चिनां। वाचा
वाचः सरस्वतीम्। अग्निः सोमः स्विष्टकृत्। स्विष्ट इन्द्रः सुत्रामां सविता वरुणो भिषक्।
इष्टो देवो वनस्पतिः। स्विष्ट देवा आञ्ज्यपाः। इष्टो अग्निरग्निनां। होतां होत्रे स्विष्टकृत्।
यशो न दधिन्द्रियम्। ऊर्जमपचिति इ स्वधाम्। वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यजं॥७२॥

द्वारो दधिन्द्रियं वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यजं जोष्टांभ्यां दधिन्द्रियं वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यजौन्त्रियाणि वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यजं होतुंयां दधिन्द्रियं वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यजौन्त्रियाणि वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यजं सरस्वत्यु वनस्पतिः। पट्ठ (देवं बृहिर्वैदीवर्गे देवीं उपासांविशेषां देवीं जोष्टीं देवीं ऊर्जाहुंतीं देवां देवानां भिषजां वपद्वारेऽदेवीस्तुतिस्तुतीं देवीर्वै इन्द्रो नराशःसौं देव इन्द्रो वनस्पतिर्वै बृहिर्वारितीनानेदेवा अग्निः स्विष्टकृदेवान्। समिहृतग्निः देवं वरहिः सरस्वत्युश्चिना सर्व वियन्तु द्वारस्त्वाः सर्ववियन्तु अज इन्द्रोजोडग्निः परः सरस्वतीम्। नक्तं पूर्वः सरस्वति। अन्यत्र सरस्वती। भिषक्पूर्वे दुह इन्द्रियम्। अञ्जन्यत्र दधुरिन्द्रियम्। सोत्रामण्याः सुतासुती। अञ्जन्यत्र यजमानः॥८॥

अग्निमद्य होतारमवृणीता। अयः सुतासुती यजंमानः। पचन्पत्कीः। पचन्पुरोडाशानं।
गृहन्प्रहान्। बृधन्नश्चिभ्यां छागः सरस्वत्या इन्द्राय। बृधन्प्रसरस्वत्यै मेषमिन्द्रायाश्चिभ्यांम्।
बृधन्निन्द्रायरूपभमृश्चिभ्याः सरस्वत्यै। सूपस्था अद्य देवो वनस्पतिरभवत्। अश्चिभ्यां
छागेन सरस्वत्या इन्द्राय॥७३॥

सरस्वत्यै मेषेणेन्द्रायाश्चिभ्यांम्। इन्द्रायरूपभेणाश्चिभ्याः सरस्वत्यै। अक्षुः स्तामेदुस्तः
प्रतिपचताग्रभीषुः। अर्वावृथन्तु ग्रहैः। अपातामृश्चिनां सरस्वतीन्द्रः सुत्रामां वृत्रहा।
सोमांश्चुराम्णः। उपो उकथामुदाः श्रौद्विमदां अदन्। अर्वावृथन्ताङ्गुष्ठैः। त्वामद्यरूप
आरघेयरूपीणां नपादवृणीता। अयः सुतासुती यजंमानः। बृहस्य आ सङ्गतेभ्यः। एष मै
देवेषु वसु वार्या यक्ष्यत इति। ता या देवा देवदानान्यदुः। तान्यस्मा आ च शास्व। आ
च गुरस्व। इषितश्च होतरसि भद्रवाच्याय प्रेषितो मानुषः। सूक्तवाकायं सूक्ता ब्रूहि॥७४॥

इन्द्राय यजमानः सूक्ता च॥२॥

उशन्तस्त्वा हवामहु आ नौ अग्ने सुकेतुनां। त्वः सोम मुहे भगुं त्वः सोम प्रचिकितो
मनीषा। त्वया हि नः पितरः सोम पूर्वे त्वः सोम पितृभिः संविदानः। बरहिष्पदः पितर
आऽहं पितृन्। उपहूताः पितरोऽग्निष्वात्ताः पितरः। अग्निष्वात्तानृतुमतो हवामहे। नराशः से
सोमपीथं य आशुः। ते नौ अर्वन्तः सुहवां भवन्तु। शं नौ भवन्तु द्विपदे शं चतुष्पदे। ये
अग्निष्वात्ता येऽन्नग्निष्वात्ताः॥७५॥

अः होमुचः पितरः सोम्यासः। परेऽवरेऽमृतासु भवन्तः। अधिः ब्रवन्तु ते

अंवन्त्वस्मान्। वान्यायै दुग्धे जूषमाणाः करम्भम्। उदीरणा अवरे परे च। अग्निष्वाता
ऋतुभिः संविदानाः। इन्द्रवन्तो हृविरिदं जूषन्ताम्। यदेवे कव्यवाहन् त्वमग्न ईडितो
जातवेदः। मातली कव्यैः। ये तातृपुर्देवता जेहमानाः। होत्रावृथः स्तोमतषासो अकैः।
आज्ञे याहि सुविदत्रिभिर्वाङ्। सृत्यैः कव्यैः पितृभिर्घर्मसङ्क्लिः। हृव्यवाहमजरं पुरुप्रियम्।
अग्निं घृतेन हृविषां सपर्यन्। उपासदं कव्यवाहं पितृणाम्। स नः प्रजां वीरवर्तीं
समर्पणतु॥७६॥

अनग्निष्वाता जेहमानाः सृत च॥२॥

[१६]

होतो यक्षदिडस्पदे। सुमिधानं महद्यशः। सुषमिष्ठुं वरेण्यम्। अग्निमिन्द्रं वयोधसम्।
गायत्रीं छन्दं इन्द्रियम्। त्र्यविं गां वयो दधत्। वेत्वाऽऽज्यस्य होतर्यजं। होतो
यक्षच्छुचिव्रतम्। तनूनपातमुद्दिदम्। यं गर्भमदितिर्दधे॥७७॥

शुचिमिन्द्रं वयोधसम्। उष्णिहुं छन्दं इन्द्रियम्। दित्यवाहुं गां वयो दधत्। वेत्वाऽऽ-
ज्यस्य होतर्यजं। होतो यक्षदीडेन्यम्। ईडितं वृत्रहन्तम्। इडाभिरीड्युः सहः। सोममिन्द्रं
वयोधसम्। अनुष्टुभुं छन्दं इन्द्रियम्। त्रिवृथसं गां वयो दधत्॥७८॥

वेत्वाऽऽज्यस्य होतर्यजं। होतो यक्षसुबरहिषदम्। पूषणवन्तमर्त्यम्। सीदन्तं
बरहिषि प्रिये। अमृतेन्द्रं वयोधसम्। बृहतीं छन्दं इन्द्रियम्। पञ्चाविं गां वयो दधत्।
वेत्वाऽऽज्यस्य होतर्यजं। होतायक्षव्यचस्वतीः। सुप्रायुणा क्रतुवृथः॥७९॥

द्वारो देवीरहिण्यर्थैः। ब्रह्माण इन्द्रं वयोधसम्। पङ्किं छन्दं इहेन्द्रियम्। तुर्यवाहुं
गां वयो दधत्। वेत्वाऽऽज्यस्य होतर्यजं। होतो यक्षसुपेशसे। सुशिल्पे बृहती उभो
नक्तोषासा न दर्शते। विशुमिन्द्रं वयोधसम्। त्रिष्टुभुं छन्दं इन्द्रियम्॥८०॥

पृष्ठवाहुं गां वयो दधत्। वेत्वाऽऽज्यस्य होतर्यजं। होतो यक्षत्वचेतसा। देवानामुत्तमं
यशः। होतां दैव्यां कवी। सुयुजेन्द्रं वयोधसम्। जगतीं छन्दं इहेन्द्रियम्। अनङ्गाहुं गां
वयो दधत्। वेत्वाऽऽज्यस्य होतर्यजं। होतो यक्षत्पेशस्वतीः॥८१॥

तिसो देवीरहिण्यर्थैः। भारतीर्बृहतीर्महीः। पतिमिन्द्रं वयोधसम्। विराजं छन्दं
इहेन्द्रियम्। धेनुं गां न वयो दधत्। वेत्वाऽऽज्यस्य होतर्यजं। होतो यक्षसुरेतसम्।
त्वष्टारं पुष्टिवर्धनम्। रूपाणि विभ्रतं पृथक्। पुष्टिमिन्द्रं वयोधसम्॥८२॥

द्विपदं छन्दं इहेन्द्रियम्। उक्षाणं गां न वयो दधत्। वेत्वाऽज्यस्य होतर्यजं।
होता॒ यक्षच्छुतकृतुम्। हिरण्यपर्णमुविथनम्। रुशानां बिभ्रतं वृशिम्। भग्नमिन्द्रं वयोधसम्।
कुकुभं छन्दं इहेन्द्रियम्। वृशां वेहतुं गां न वयो दधत्। वेत्वाऽज्यस्य होतर्यजं। होता॒
यक्षश्वाहांकृतीः। अग्निं गृहपतिं पृथक्। वरुणं भेषजं कुविम्। क्षत्रमिन्द्रं वयोधसम्।
अतिच्छन्दसं छन्दं इन्द्रियम्। बृहद॑षभं गां वयो दधत्। वेत्वाऽज्यस्य होतर्यजं॥८३॥
दथे दयेहताखं इन्द्रियं पेशस्वतीवयेधसं वेत्वाऽज्यस्य होतर्यजं सुसं च (डडस्पैदेगिङ्गांत्रीत्यविमै। शुचितः शुचिसुणिहन्तिवाहम्। डडन्यै
सोमामयुद्धं त्रिवयाम। सुबृहिपदमपत्रं बृहीं पञ्चविम। व्यचंस्वतीः सुप्रयुणा द्वारा॑ ब्रह्माणः पुङ्किमिह तुर्जवाहम्। सुप्रेषसे विश्वमिन्द्रं त्रिष्ठै
पथ्वाहम्। प्रचेतसा सुयुजेन्द्रं जगतीमिहानुङ्गाहम्। पेशस्वतीत्सिमः पर्ति विराजमिह धेनन्न। सुरतसुन्वद्यारं पुष्टिमिन्द्रं द्विपदमिहोक्षान्न। शतकंतु
भग्नमिन्द्रं कुकुभंमिह बृशात्। स्वाहांकृतीः क्षत्रमित्यच्छन्दसं बृहद॑षभं गां वयो दधतेन्द्रियमै वसु नवं दुशेहैन्द्रियमै नव दशं गां न वयो
दधेन्द्रियस्पैदे सर्वं वेतु)॥८३॥

[१७]

समिद्धो अग्निः समिद्धो वरेण्यः। गायत्री छन्दं इन्द्रियम्। त्र्यविगौर्वयो
दधुः। तनूपाच्छुचित्रतः। तनूपाच्च सरस्वती। उष्णिकछन्दं इन्द्रियम्। दित्यवाङ्गौर्वयो दधुः।
इडाभिरुग्निरीड्यः। सोमां देवो अमर्त्यः॥८४॥

अनुष्टुप्छन्दं इन्द्रियम्। त्रिवस्तो गौर्वयो दधुः। सुबृहिग्निः पूष्णवान्।
स्तीर्णबीर्हरमर्त्यः। बृहती छन्दं इन्द्रियम्। पञ्चाविगौर्वयो दधुः। दुरो देवीदिशो
महीः। ब्रह्मा देवो बृहस्पतिः। पुङ्किश्छन्दं इहेन्द्रियम्। तुर्यवाङ्गौर्वयो दधुः॥८५॥

उषे यहीं सुपेशसा। विश्वे देवा अमर्त्याः। त्रिष्ठुप्छन्दं इन्द्रियम्। पृष्ठवाङ्गौर्वयो दधुः।
दैव्यां होतारा भिषजा। इन्द्रेण सुयुजां युजा। जगती छन्दं इहेन्द्रियम्। अनुङ्गानौर्वयो
दधुः। तिस्त्र इडा सरस्वती। भारती मूरतो विशः॥८६॥

विराद्वन्दं इहेन्द्रियम्। धेनुर्गौर्वयो दधुः। त्वष्टा तुरीपो अद्भुतः। इन्द्रांश्च पुष्टिवर्धना।
द्विपाच्छन्दं इहेन्द्रियम्। उक्षा गौर्वयो दधुः। शमिता नो वनस्पतिः। सविता प्रसुवन्भगम्।
कुकुच्छन्दं इहेन्द्रियम्। वृशा वेहद्वौर्वयो दधुः। स्वाहा॑ यज्ञं वरुणः। सुक्षत्रो भैषजं करता।
अतिच्छन्दाशछन्दं इन्द्रियम्। बृहद॑षभो गौर्वयो दधुः॥८७॥
अमर्त्यस्तुवाङ्गौर्वयो दधुविशां वृशा वेहद्वौर्वयो दधुवृत्वार्ति च॥८८॥

[१८]

वसन्तेनर्तुना॑ देवा। वसंवस्त्रिवृता॑ स्तुतम्। रथन्तरेण तेजसा। हृविरिन्द्रे वयो दधुः।
ग्रीष्मेण देवा कृतुना॑। रुद्राः पञ्चदशे स्तुतम्। बृहता यशसा॑ बलम्। हृविरिन्द्रे वयो दधुः।
वरुषाभिरुक्ततुना॑ऽदित्याः। स्तोमे॑ सप्तदशे स्तुतम्॥८९॥

वैरूपेण विशौजंसा। हुविरिन्द्रे वयो दधुः। शारदेनर्तुना देवाः। एकविंश कृभवः स्तुतम्। वैराजेन श्रिया श्रियम्। हुविरिन्द्रे वयो दधुः। हेमन्तेनर्तुना देवाः। मरुतालिणवे स्तुतम्। बलेन शक्तीः सहः। हुविरिन्द्रे वयो दधुः। शैशिरेणर्तुना देवाः। त्रयस्मिंशेऽमृतं स्तुतम्। सत्येन रेवतीः क्षत्रम्। हुविरिन्द्रे वयो दधुः॥८९॥

स्तोमै सप्तदशे स्तुतः सहो हुविरिन्द्रे वयो दधुश्चत्वारै च (वृसुनेन ग्रीष्मेण वृश्चामि शारदेन हेमन्तेन शैशिरेण पद)॥२॥—[१९]

देवं बृहिरिन्द्रं वयोधसम्। देवं देवमवर्धयत्। गायत्रिया छन्दसेन्द्रियम्। तेज इन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज्ञ। देवीद्वारां देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवीर्देवमवर्धयन्। उष्णिहा छन्दसेन्द्रियम्। प्राणमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज्ञ॥९०॥

देवी देवं वयोधसम्। उषे इन्द्रमवर्धताम्। अनुष्टुभा छन्दसेन्द्रियम्। वाचमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज्ञ। देवी जोष्टीं देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवी देवमवर्धताम्। बृहत्या छन्दसेन्द्रियम्। श्रोत्रमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज्ञ॥९१॥

देवी ऊर्जाहृती देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवी देवमवर्धताम्। पङ्क्षा छन्दसेन्द्रियम्। शुक्रमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज्ञ। देवा दैव्या होतारा देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवा देवमवर्धताम्। त्रिष्टुभा छन्दसेन्द्रियम्। त्विषिमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज्ञ॥९२॥

देवीस्तिस्तिस्तो देवीर्वयोधसम्। पतिमिन्द्रमवर्धयन्। जगत्या छन्दसेन्द्रियम्। बलमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज्ञ। देवो नराशःसो देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवो देवमवर्धयत्। विराजा छन्दसेन्द्रियम्। रेत इन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज्ञ॥९३॥

देवो वनस्पतिर्देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवो देवमवर्धयत्। द्विपदा छन्दसेन्द्रियम्। भगमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज्ञ। देवं बृहिर्वारितीनां देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवं देवमवर्धयत्। कुकुभा छन्दसेन्द्रियम्। यश इन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज्ञ। देवो अग्निः स्वेष्टकुदेवमिन्द्रं वयोधसम्। देवो देवमवर्धयत्। अतिंच्छन्दसा छन्दसेन्द्रियम्। क्षत्रमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज्ञ॥९४॥ वियन्तु यज्ञ वीतां यज्ञ वीतां यज्ञ वेतु यज्ञ पञ्च च (देवं बृहिर्वारितीया तेजः। देवीद्वारं उष्णिहा प्राणम्। देवी देवमुषे अनुष्टुभा वाचम्। देवी जोष्टीं बृहत्या श्रोत्रम्। देवी ऊर्जाहृती पङ्क्षा शुक्रम्। देवा दैव्या होतारा त्रिष्टुभा त्विषिमां। देवीस्तिस्तिस्तो देवीः पति जगत्या

बलम्। देवो नगुशांसो विगजा रेतः। देवो बनस्पतीद्विपदा भगम्। देवं बृहिर्वारितीनां कुकुभा यशः। देवो अुप्तिः स्मिष्टकदतिच्छन्दसा क्षुत्रम्। वेतु वियुन्तु चतुर्वांतमेको वियन्तु चतुर्वाप्तवर्धयः क्षुतुर्वर्धयत्॥)॥५॥ [२०]

स्वद्वां त्वा सोमः सुरावन्तः सीसेन मित्रैऽसि यदेवा होता यक्षस्मिभेदन् इन्द्रः समिद्धे इन्द्र आचरणपिप्रा देवं बृहिरहोता यक्षस्मिभाऽप्तिः समिद्धे अुप्तिरथिनुअश्विनो हृविरिन्द्रिय देवं बृहिः सरस्वत्युप्तिमुद्योशन्तो होता यक्षदिउप्त्युदे समिद्धे अुप्तिः समिधा वसन्तेन्तुना देवं बृहिरिन्द्र वयोधसं विश्वितः॥२०॥

स्वद्वां त्वा इति श्रीकृष्णायजुर्वेदीयतैत्तिरीयब्राह्मणे द्वितीयाष्टके षष्ठः प्रपाठकः समाप्तः॥

हरिः ॐ ॥

॥इति श्रीकृष्णायजुर्वेदीयतैत्तिरीयब्राह्मणे द्वितीयाष्टके षष्ठः प्रपाठकः समाप्तः॥